

กระบวนการนำนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
ไปปฏิบัติของประเทศไทย
The Process of Implementing Public Policy on Drug Prevention and
Suppression in Thailand

ภริส จินทรานันท์

Puris Jintranant

สาขาวิชาการเมือง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Field of Study Politics Ramkhamhaeng University, Thailand

Corresponding Author, Email: Purisjit2015@gmail.com

Received: 2025-10-21; Revised: 2025-10-30; Accepted: 2025-10-31

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากรณีศึกษาและปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมทางทุจริตคอร์รัปชันจากนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่รัฐ และ 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2546-2567 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 คน ซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อวิเคราะห์บทบาทและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐในระดับปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐระดับปฏิบัติการสามารถจำแนกออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) แบบตั้งใจทำและทำสำเร็จ (2) แบบตั้งใจทำแต่ทำไม่สำเร็จ (3) แบบตั้งใจเบี่ยงและเบี่ยงสำเร็จ (4) แบบตั้งใจเบี่ยงแต่เบี่ยงไม่สำเร็จ ซึ่งรูปแบบพฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของนโยบาย โดยเฉพาะในกรณีที่เจ้าหน้าที่มีพฤติกรรมแบบเบี่ยงเบน ย่อมนำไปสู่ผลลัพธ์ที่เป็นความเสียหายต่อระบบนโยบาย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการเกิดการทุจริตคอร์รัปชันประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ กฎหมาย ภูมิศาสตร์และประชากร สังคมและจิตวิทยา รวมถึงทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐระดับล่าง ทั้งนี้ การคอร์รัปชันมีผลในการบั่นทอนประสิทธิภาพของนโยบายและลดความน่าเชื่อถือของหน่วยงานภาครัฐ อีกทั้งยังส่งเสริมการเติบโตของเครือข่ายยาเสพติด

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ การได้รับทรัพยากรไม่เพียงพอจากส่วนกลาง การขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และการขาดการให้ความสำคัญของผู้นำทุกระดับ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินนโยบายไม่บรรลุผล อีกทั้งยังพบว่า นโยบายด้านยาเสพติดในไทยมักได้รับอิทธิพลจากฝ่ายการเมืองที่เน้นเป้าหมายเชิงการเมือง มากกว่าการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างอย่างแท้จริง

องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานระดับล่าง และระบบสนับสนุนจากภาครัฐ ถือเป็นตัวแปรสำคัญต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยควรมุ่งเน้นการสนับสนุนเชิงโครงสร้าง การเสริมสร้างจริยธรรมของบุคลากร และการลดอิทธิพลทางการเมืองต่อกระบวนการนโยบาย

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ, การนำนโยบายไปปฏิบัติ, การป้องกันยาเสพติด, การปราบปรามยาเสพติด

Abstract

This Article aimed to study (1) to study case examples and the factors that contribute to corrupt behavior among government officials in the implementation of public policy on drug prevention and suppression, and 2) to examine the problems and obstacles in implementing such policies in Thailand during 2003–2024. This study employed a qualitative research approach using the theoretical frameworks of Street-Level Bureaucracy by Michael Lipsky and Policy Implementation by Mazmanian and Sabatier. The research area focused on agencies responsible for drug suppression in Bangkok and its vicinity. Key informants consisted of 15 frontline government officials selected through purposive sampling. Research instruments included: 1) semi-structured interviews, 2) field note documentation, and 3) official documents. Data were analyzed through content analysis and descriptive interpretation.

The findings revealed that

Frontline officials exhibited four behavioral patterns: (1) intention to implement and success in implementation, (2) intention to implement but failure to achieve outcomes, (3) intention to deviate and successful deviation, and (4) intention to deviate but unsuccessful deviation. These behaviors directly influenced policy outcomes, especially when deviation was intentional and effective, leading to detrimental consequences.

Factors contributing to corruption were categorized into six dimensions: political, economic, legal/criminal justice, geographic-demographic, social-psychological, and attitudinal factors of frontline officials. Corruption significantly weakened the effectiveness of law enforcement and eroded the credibility of government institutions, thereby enabling the expansion of drug trafficking networks.

Major obstacles included insufficient resource support from central authorities, lack of integration among relevant agencies, and the limited engagement of leadership at all levels. Moreover, drug policy in Thailand is often influenced by political interests, prioritizing electoral gains over structural solutions, which undermines effective drug control.

The study highlights that the behavior of frontline officials and structural support mechanisms are key determinants of successful policy implementation. Strengthening ethical standards, improving interagency cooperation, and minimizing political interference are essential for enhancing the effectiveness of drug prevention and suppression policies.

Keywords: Public Policy, Policy Implementation, Drug Prevention, Drug Suppression

บทนำ

ปัญหาเสพติดในประเทศไทยเป็นวิกฤตที่ฝังรากลึกและมีความซับซ้อนทั้งในระดับโครงสร้างและปฏิบัติการ ซึ่งแม้ว่าภาครัฐจะมีนโยบายในการป้องกันและปราบปรามอย่างต่อเนื่อง แต่ผลลัพธ์กลับยังไม่ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง สะท้อนผ่านสถิติการจับกุมคดีเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีอัตราสูง และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2563) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวของนโยบาย

ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ กฎหมาย สังคม ตลอดจนภูมิศาสตร์และพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐเอง ความท้าทายสำคัญอยู่ที่โครงสร้างสังคมที่เปราะบาง การทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย และอิทธิพลของเงินจากการค้ายาเสพติด ซึ่งสามารถบั่นทอนศักยภาพของนโยบายและทำให้ผู้บังคับใช้นโยบายกลายเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดเสียเอง (Langer, 1989; Stinson et al., 2012) ยิ่งไปกว่านั้น แนวทาง “Zero Tolerance” ที่ใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเข้มข้นนับแต่ปี 2554 แม้จะมีผลต่ออัตราการดำเนินคดี แต่ก็ได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน การแออัดในเรือนจำ และการตีตราทางสังคม โดยไม่สามารถแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างได้จริง (Hughes & Stevens, 2010)

ในบริบทของประเทศไทย พื้นที่ที่เป็นจุดเน้นของการวิจัยนี้คือ กรุงเทพมหานครและพื้นที่โดยรอบ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการกำหนดนโยบาย การบังคับใช้กฎหมาย และการกระจายทรัพยากรของรัฐ ผู้วิจัยมีประสบการณ์จากการศึกษาสถิติคดีและติดตามแผนยุทธศาสตร์จากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงาน ป.ป.ส. ตลอดช่วงปี 2560–2567 พบว่า แม้จะมีนโยบายและแผนแม่บทที่ชัดเจน แต่การนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติยังขาดความต่อเนื่องและมีช่องว่างในการดำเนินการระดับพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐระดับปฏิบัติที่กลายเป็นปัจจัยชี้ขาดต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบาย นอกจากนี้ ยังมีกรณีศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของเจ้าหน้าที่บางกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดโดยตรง ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งถึงต้นตอพฤติกรรมดังกล่าว

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่พฤติกรรมการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐในการนำนโยบายด้านยาเสพติดไปปฏิบัติ และวิเคราะห์อุปสรรคที่ส่งผลต่อความล้มเหลวของนโยบายในช่วงปี พ.ศ. 2546–2567 โดยใช้ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติของ Sabatier and Mazmanian (สมบัติธำรงธัญวงศ์ 2550) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ปฏิบัติงานระดับพื้นที่ รวมทั้งการวิเคราะห์เอกสารราชการและแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ ใน 4 รูปแบบที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของนโยบาย รวมถึงเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกลไกการปฏิบัตินโยบายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการเกี่ยวกับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และเพื่อเสนอแนวทางเชิงระบบในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างยั่งยืนในสังคมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากรณีศึกษา และปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการทุจริตคอร์รัปชันจากนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่รัฐ
2. เพื่อศึกษาปัญหาหรืออุปสรรคในการนำนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2546–2567

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "กระบวนการนำนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติของประเทศไทย" ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

แนวคิดนโยบายสาธารณะ นโยบายสาธารณะเป็นกลไกของรัฐในการจัดสรรคุณค่าและทรัพยากรให้แก่สังคมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยการตัดสินใจเชิงนโยบายสะท้อนค่านิยมของรัฐบาลและความต้องการ

ของประชาชน (Dye, 2002; William, 1975) ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย นโยบายสาธารณะจึงต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วนเพื่อให้เกิดความชอบธรรมในการดำเนินการ (Dye, 2002) ซึ่งกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ แนวคิดของ Pressman และ Wildavsky (1973), Bardach (1980), ซึ่งให้เห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการจัดการ การตัดสินใจ และการประสานงานอย่างเป็นระบบ โดย Berman (1978) ได้เสนอการแบ่งกระบวนการนี้ออกเป็นสองระดับ ได้แก่ ระดับมหภาค (macro implementation) ซึ่งเน้นการแปลงนโยบายของส่วนกลางให้เป็นแผนงาน และระดับจุลภาค (micro implementation) ซึ่งเป็นการนำนโยบายไปปรับใช้ในพื้นที่อย่างเหมาะสม (วรเดช จันทรศร, 2559) โดยบทบาทของข้าราชการระดับปฏิบัติ (Street-Level Bureaucracy) จากทฤษฎีของ Lipsky (1980) และ Sorg (1983) ซึ่งข้าราชการระดับปฏิบัติเป็นผู้แปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริง และมีบทบาทในการใช้ดุลยพินิจในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งให้เห็นถึงผลลัพธ์ของนโยบายในทางปฏิบัติ โดย วรเดช จันทรศร (2551; 2559) ได้ประยุกต์แนวคิดนี้ในการจัดจำแนกพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ตั้งใจทำตามและสำเร็จ, ตั้งใจทำตามแต่ไม่สำเร็จ, ตั้งใจเบี่ยงเบนและสำเร็จ, และตั้งใจเบี่ยงเบนแต่ไม่สำเร็จ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของพฤติกรรมในภาคสนาม และตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติของ Van Meter และ Van Horn (1975) อธิบายว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการต่อเนื่องระหว่างนโยบายและการปฏิบัติ ซึ่งเกิดจากทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ มาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย, ความเพียงพอของทรัพยากร, การสื่อสารระหว่างองค์กร, ศักยภาพของหน่วยงาน, เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนทัศนคติของผู้ปฏิบัติที่มีต่อนโยบาย ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ต้องทำงานร่วมกันอย่างประสานสอดคล้องเพื่อให้การดำเนินนโยบายสามารถบรรลุผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม

กระบวนการนำนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติ ได้มีบทวิชาการที่หลากหลายที่มักจะเชื่อมโยงกับกรณีศึกษาหรือคดีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐในบริบทของการต่อต้านยาเสพติดซึ่งกรณีเหล่านี้มีความสำคัญในการสร้างความเข้าใจในเชิงลึกต่อพฤติกรรมและการทำงานของเจ้าหน้าที่ บางคดีดังที่ถูกล่ามึงถึงในบทวิชาการ ดังนี้

1. คดีสงครามยาเสพติดในประเทศไทย (พ.ศ. 2546) รัฐบาลไทยประกาศสงครามกับยาเสพติดในปี พ.ศ. 2546 โดยมีการใช้มาตรการรุนแรงและเข้มงวดจากฝ่ายเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ในช่วงระยะเวลานั้น บทความวิชาการหลายบทวิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในคดีนี้ รวมถึงการตัดสินใจและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง โดยเน้นถึงแรงจูงใจ รวมถึงความกดดันทางการเมือง และการใช้อำนาจเกินขอบเขตในการปราบปรามผู้ต้องสงสัย (นุชรรัตน์ กาญจนโรจน์, 2547)

2. คดีการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐในเครือข่ายยาเสพติด ในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย มีกรณีศึกษาที่พบว่า เจ้าหน้าที่รัฐบางคนมีส่วนร่วมในเครือข่ายการค้ายาเสพติด บทความวิชาการนี้เหล่านี้มักวิเคราะห์พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านปราบปรามยาเสพติด แต่กลับมีการทุจริตหรือเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายา รวมถึงการศึกษาว่า ปัจจัยใดที่ทำให้เกิดการทุจริต เช่น แรงจูงใจทางการเงิน หรือความกดดันจากเครือข่ายอำนาจ เป็นต้น (จักรี กัญธิยะ, 2563)

3. คดีการบังคับใช้กฎหมายยาเสพติดในประเทศเม็กซิโก ประเทศเม็กซิโก มีกรณีที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดระดับใหญ่หลายครั้ง รวมถึงการต่อสู้ของรัฐบาลกับขบวนการค้ายาที่มีอิทธิพลมาก บทความวิชาการนี้จะวิเคราะห์พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงสูง และการวิเคราะห์ว่า กระบวนการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ถูกผลักดันด้วยปัจจัยอะไรบ้าง

อาทิ ความปลอดภัยส่วนตัว หรือการตอบสนองต่อแรงกดดันจากรัฐบาลกลาง เป็นต้น (ฤทัยทิพย์ จันทรสระแก้ว, 2561)

4. คดีการบังคับใช้กฎหมายในสหรัฐอเมริกาต่อกลุ่มค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ (กลุ่มค้ายา EL Chapo) ในสหรัฐอเมริกา คดีการจับกุมกลุ่มค้ายาเสพติดระดับโลก เช่น

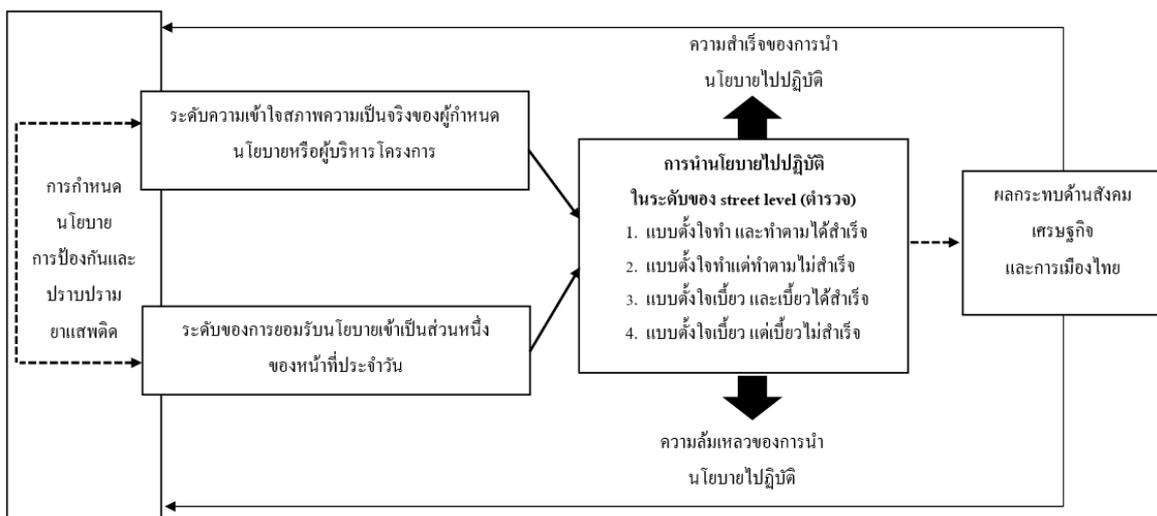
คดีของ Joaquín “El Chapo” Guzmán ได้รับความสนใจจากนักวิจัยที่ศึกษากระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย อย่างเช่น FBI, DEA และหน่วยงานความมั่นคงอื่น ๆ บทความวิชาการเหล่านี้มุ่งเน้นวิเคราะห์การตัดสินใจ การประสานงานระหว่างประเทศ และพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่ในการจัดการกับกลุ่มค้ายาขนาดใหญ่ (Colby, 2021)

5. คดีการสืบสวนการฟอกเงินที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติดในยุโรป บทความวิชาการเกี่ยวกับคดีในยุโรปที่เน้นการสืบสวนทางการเงินเพื่อปราบปรามขบวนการ ค้ายาเสพติด มักจะวิเคราะห์พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ในการติดตามแหล่งเงินทุนและวิธีการฟอกเงิน บทความวิชาการเหล่านี้มักศึกษาว่าการดำเนินการทางกฎหมายและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มีการตอบสนองต่อข้อจำกัดหรือแรงกดดันในบริบทของกฎหมายระหว่างประเทศ (Flamini et al., 2021)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์กระบวนการนำนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติ โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปใช้ ได้แก่ ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ กฎหมาย ความยุติธรรม ภูมิศาสตร์ ประชากร และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับ การนำนโยบายสาธารณะในประเด็นนี้จึงมิได้เป็นเพียงการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐเท่านั้น หากแต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงภายในประเทศ และการสร้างเสถียรภาพที่น่าเชื่อถือในเวทีระหว่างประเทศ

การดำเนินนโยบายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ซึ่งเป็นด่านหน้าในการรับมือกับปัญหา ยาเสพติดที่มีผลกระทบเป็นวงกว้าง ไม่เฉพาะต่อระบบยุติธรรม แต่ยังเชื่อมโยงไปถึงปัญหาอื่น เช่น การค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาสาธารณสุข และภัยต่อความมั่นคงของประเทศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดประชากร คือ กลุ่มที่ 1: ผู้บริหารระดับสูงและผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการด้านกฎหมายและความมั่นคงภายในประเทศ จำนวน 5 คน ได้แก่ เลขาธิการและรองเลขาธิการ ป.ป.ส. ผู้บัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด และผู้บัญชาการตำรวจนครบาล

กลุ่มที่ 2: เจ้าหน้าที่รัฐในระดับปฏิบัติการในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงตำรวจทุกระดับ และอัยการผู้รับผิดชอบคดีด้านยาเสพติด จำนวน 6 คน

กลุ่มที่ 3: นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ นักการเมืองอาวุโส และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีบทบาทในการผลักดันนโยบายด้านยาเสพติด รวมทั้งตัวแทนองค์กรภาคประชาสังคม จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 4: ผู้มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้ายาเสพติดโดยตรง ได้แก่ ผู้เสพ ผู้ค้ายา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายยาเสพติด ซึ่งให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแรงจูงใจ พฤติกรรม และปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 3 คน โดยไม่ประสงค์ออกนาม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบสร้างทฤษฎีจากฐานราก (Grounded Theory) โดยอาศัยการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรม การปฏิบัติ และปฏิสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติที่มีต่อการนำนโยบายไปใช้จริง ผู้วิจัยใช้กระบวนการสร้างทฤษฎีที่พัฒนาและตรวจสอบจากข้อมูลจริงในภาคสนาม โดยให้ความสำคัญกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (emergent data) มากกว่าการยึดติดกับทฤษฎีล่วงหน้า

กระบวนการวิจัยแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การกำหนดคำถามวิจัยที่เหมาะสมกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา (2) การทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวทางการศึกษา (3) การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาจากประสบการณ์ตรงของผู้ให้ข้อมูลกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา (4) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และการขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล (5) การกำหนดแนวคำถามปลายเปิดและสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (6) การสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลอย่างละเอียด (7) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูล การตรวจสอบสามเส้า (triangulation) และการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย: (1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ที่พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (2) แบบบันทึกภาคสนาม (field notes) สำหรับจดบันทึกบริบทพฤติกรรม และสิ่งที่สังเกตได้ระหว่างการสัมภาษณ์ และ (3) แบบฟอร์มการตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (member check form) เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อค้นพบก่อนนำไปวิเคราะห์สรุปเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Data) ด้วยทัศนคติแบบคนใน เพื่อให้เข้าถึงประสบการณ์จริงของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และใช้ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (Secondary Data) เพื่อสนับสนุนการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

การศึกษาเอกสาร (Documentary Study): ค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ บทความ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสังเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูลเชิงทฤษฎี และใช้ประกอบการสร้างข้อเสนอเชิงทฤษฎีตามกรอบของวิธีวิทยาแบบทฤษฎีฐานราก

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview): เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนำนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติ

เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ นักวิชาการ และผู้มีประสบการณ์ตรง โดยใช้แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ข้อมูลมีความลึกซึ้งและรอบด้าน

การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview): ใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่มีผลต่อกระบวนการบังคับใช้และการดำเนินนโยบายยาเสพติด

การสังเกตและสนทนากลุ่ม (Observation & Focus Group): ใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงพฤติกรรม สภาพแวดล้อม และความสัมพันธ์ทางอำนาจที่อาจมีอิทธิพลต่อผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ

กระบวนการทั้งหมดนี้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัย โดยมีการขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล การรักษาความลับ และการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการให้ข้อมูล ทั้งนี้ เพื่อให้การเก็บข้อมูลมีความถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนแรก การลดทอนข้อมูล (data reduction) ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กึ่งลดทอนข้อมูลให้สามารถจำแนกประเภทของข้อมูล เพื่อการจัดระบบ

ขั้นตอนที่สอง การจัดระบบข้อมูล (data organization) คือ การจำแนกประเภทของข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่สาม เป็นการตีความ (interpretation) คือ สังเคราะห์แนวคิด การอธิบาย และโต้แย้งเกี่ยวกับข้อค้นพบและความเกี่ยวข้องในทางทฤษฎี การตีความ และเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลตามกรอบแนวคิด การวิเคราะห์ ถ้าหากข้อมูลมีลักษณะอิ่มตัว (saturated) หรือไม่มีข้อมูลใหม่เพิ่มเติมแล้วสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแต่ละแนวคิด แล้วนำไปสู่บทสรุป (conclusion) ของการวิจัยหรือทฤษฎีฐานราก (ชยันต์ วรรณะภุติ, 2546)

กล่าวโดยสรุป ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) นั้น ผู้วิจัยอาศัยประสบการณ์ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับงานสืบสวนสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และความสัมพันธ์กับปัญหาเสพติดมาเป็นระยะเวลากว่า 25 ปี จึงทำให้รู้จักคุ้นเคยกับผู้ที่ให้สัมภาษณ์เชิงลึกในการวิจัยครั้งนี้ โดยอาศัยเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (non-structured interview) ในการเก็บข้อมูล ซึ่งข้อคำถามในการสัมภาษณ์ได้มาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด นอกจากนั้นผู้วิจัยยังมีการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยอาจารย์ที่ปรึกษาจะทำการพิจารณาขอบเขตเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการวัดและพิจารณาว่าหัวข้อการสัมภาษณ์นั้นตรงกับทฤษฎีและกรอบคูลมเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาหรือไม่ หลังจากนั้น ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดจะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อจะนำไปใช้ในการสังเคราะห์และจัดทำรูปแบบที่มีความครอบคลุมแนวคิด ทฤษฎีและองค์ประกอบทั้งหมดเกี่ยวกับการนำนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติของประเทศไทย

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษารณศึกษาและปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการทุจริตคอร์รัปชันจากนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่รัฐ ผลการวิจัยพบว่าการนำนโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติมีทั้งกรณีที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว โดยพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติถือเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดผลลัพธ์ของนโยบาย กรณีศึกษาที่ใช้ในการวิเคราะห์แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน แบ่งออกเป็น 2

รูปแบบ ได้แก่ 1) การทุจริตเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากเป้าหมายที่ผิดกฎหมาย เช่น การรับสินบน การตบทรัพย์ และการใช้ตำแหน่งหน้าที่เอื้อประโยชน์ต่อตนเอง 2) การทุจริตในนามของเป้าหมายที่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น การละเมิดกระบวนการยุติธรรม การสร้างพยานหลักฐานเท็จ เพื่อให้ดูเหมือนมีผลงานในการบังคับใช้กฎหมาย

โดยพบว่า พฤติกรรมทุจริตของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นปัจจัยหลักที่บั่นทอนประสิทธิภาพของนโยบาย ตัวอย่างเช่น กรณีผู้กำกับโจ้ ซึ่งเป็นรูปธรรมของการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการทุจริตอย่างต่อเนื่อง และสะท้อนให้เห็นถึงการเบี่ยงเบนเป้าหมายของนโยบายเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว นอกจากนี้ ยังพบ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน ของเจ้าหน้าที่ ได้แก่ ปัจจัยทางการเมือง การขาดความจริงใจของผู้นำในการปราบปรามการทุจริต ปัจจัยทางเศรษฐกิจ รายได้ไม่เพียงพอ, ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัจจัยทางกฎหมาย ช่องว่างของกฎหมาย, การบังคับใช้ที่ไม่จริงจัง ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ความสะดวกของพื้นที่ชายแดน, การลักลอบนำเข้ายาเสพติด ปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยา ค่านิยมเลียนแบบ, สภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้เกิดการทุจริต และปัจจัยด้านทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานระดับล่าง การยอมรับพฤติกรรมทุจริตเป็นเรื่องปกติ

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อศึกษาปัญหาหรืออุปสรรคในการนำนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2546-2567 จากการศึกษาพบว่า การดำเนินนโยบายด้านยาเสพติดในประเทศไทยตลอดช่วงเวลาดังกล่าว มีความต่อเนื่องแต่ยังคงมีข้อจำกัดด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติจริง โดยอุปสรรคสำคัญประกอบด้วย 1) ปัญหาการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ ป.ป.ส. สาธารณสุข ยุติธรรม และองค์กรปกครองท้องถิ่น ยังขาดการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริง ส่งผลให้การดำเนินนโยบายซ้ำซ้อน ไม่มีความต่อเนื่อง และไม่สามารถวัดผลได้ชัดเจน เช่น กรณีของสถานีตำรวจบางเขน ที่มีความพยายามในการดำเนินงานแต่ขาดการประสานอย่างมีระบบ 2) การขาดแคลนทรัพยากร ทั้งบุคลากร งบประมาณ และเครื่องมือในการทำงาน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ระดับล่างที่ต้องรับผิดชอบประชาชนจำนวนมาก ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง และไม่มีแรงจูงใจที่เพียงพอ 3) ผลกระทบจากพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ - เจ้าหน้าที่บางรายมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากนโยบาย เช่น การรับสินบนจากเครือข่ายค้ายา, การใช้ความรุนแรงในการบังคับใช้กฎหมาย, หรือการเพิกเฉยต่อปัญหาเสพติดในพื้นที่ของตนเอง 4) แนวนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย - เช่น การเน้นปราบปรามโดยใช้กำลังในอดีต ส่งผลให้เกิดความสูญเสียและขาดความยั่งยืน รัฐบาลในปัจจุบันจึงพยายามปรับแนวนโยบายให้เน้นด้านการบำบัดและฟื้นฟูมากขึ้น แต่ก็ยังเผชิญกับความท้าทายจากระบบราชการแบบเดิม 5) อิทธิพลจากปัจจัยภายนอกประเทศ - โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านอย่างเมียนมา ซึ่งเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดสำคัญ และมีพรมแดนที่สามารถลักลอบผ่านเข้าไทยได้ง่าย จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือในระดับระหว่างประเทศ 6) ปัญหาความเชื่อมั่นของประชาชน - ประชาชนขาดความไว้วางใจในเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากข่าวการทุจริต ความรุนแรงในการบังคับใช้กฎหมาย และการใช้อำนาจโดยมิชอบ ทำให้เกิดภาวะการไม่ร่วมมือ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่ยากจะแก้ไข

สรุปได้ว่า การนำนโยบายด้านยาเสพติดไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องมีการ ปฏิรูปเชิงโครงสร้าง ควบคู่กับการส่งเสริมธรรมาภิบาลในระบบราชการ ลดปัญหาทุจริต และสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพื่อให้สังคมเกิด “ภูมิคุ้มกันจากยาเสพติด” อย่างแท้จริง

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ความล้มเหลวในการปฏิบัตินโยบายสาธารณะด้านการปราบปรามยาเสพติดของประเทศไทยในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ไม่ได้เกิดจากการขาดแคลนนโยบายหรือแนวทางที่ดีเท่าที่

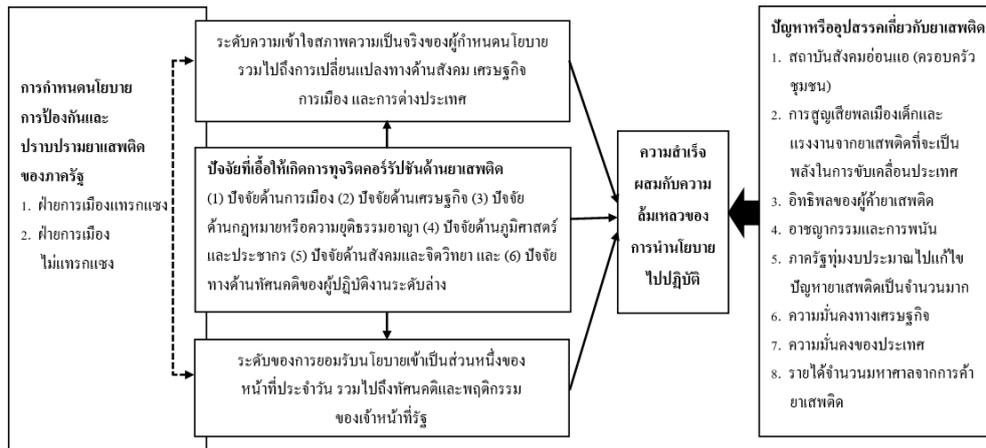
หากแต่เกิดจากการนำไปปฏิบัติที่ขาดความจริงจัง โปร่งใส และเป็นธรรม โดยเฉพาะการแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองและพฤติกรรมการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งล้วนส่งผลให้การแก้ปัญหาหลายสาเหตุไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างแท้จริง และส่งผลกระทบต่อประชาชนในทุกมิติ ทั้งในด้านความปลอดภัย สังคม และเศรษฐกิจของประเทศ

โดยผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 1 คือ เพื่อศึกษากรณีศึกษา และปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการทุจริตคอร์รัปชันจากนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่รัฐ จากการวิเคราะห์กรณีศึกษาของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการปราบปรามยาเสพติด พบว่า พฤติกรรมการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นได้จากหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ที่ใช้อำนาจในทางมิชอบ เช่น กรณีของผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรเมืองนครสวรรค์ ซึ่งใช้อำนาจในการริดไถเงินและทำร้ายร่างกายผู้ต้องหาอย่างรุนแรงจนเสียชีวิต ถือเป็นตัวอย่างของการกระทำที่สะท้อนพฤติกรรมที่ละเมิดกฎหมายและจริยธรรมอย่างชัดเจน (Carter, 1990) พฤติกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการทุจริตในสองลักษณะ คือ (1) การทุจริตเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อกระบวนการผิดกฎหมาย เช่น รับสินบนหรือปล่อยผ่านผู้ค้ายาเสพติด และ (2) การทุจริตในกระบวนการยุติธรรม เช่น สร้างหลักฐานเท็จ หรือบิดเบือนขั้นตอนทางกฎหมายเพื่อให้ดูเหมือนว่ามีผลงานในการจับกุม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยบั่นทอนประสิทธิภาพของนโยบาย ปัจจัยที่เอื้อต่อพฤติกรรมทุจริตนี้ยังรวมถึงทัศนคติของเจ้าหน้าที่ระดับล่างที่เกิดจากวัฒนธรรมองค์กรแบบ "กินตามน้ำ" (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2568; Knapp, 1973) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบราชการที่ไม่สามารถสร้างความรับผิดชอบและความโปร่งใสได้อย่างแท้จริง

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาหรืออุปสรรคในการนำนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2546–2567 จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยหลักที่เป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้แก่ การแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง ความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย การขาดทรัพยากร และข้อจำกัดเชิงระบบ โดยเฉพาะบทบาทของสำนักงาน ป.ป.ส. ที่ถูกรวบงำด้วยคำสั่งจากฝ่ายการเมือง ทำให้ไม่สามารถดำเนินภารกิจเชิงนโยบายได้อย่างเป็นอิสระ (เกษมศานต์ โชติชาครพันธ์ุ, 2561) นอกจากนี้ นโยบายที่เน้นเชิงสงครามหรือการใช้ความรุนแรงมักขาดการติดตามประเมินผล และไม่สามารถตอบสนองต่อความซับซ้อนของปัญหาได้จริง เช่น นโยบายทำสงครามยาเสพติดที่อ้างว่าต้องการ “ปลอดยาเสพติดในประเทศ” กลับสร้างผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน และไม่สามารถแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างของสังคมได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังพบอุปสรรคจากข้อจำกัดด้านทรัพยากร ทั้งในด้านการกำลังคน งบประมาณ และเทคโนโลยี ทำให้การบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ และในบางพื้นที่ยังขาดความร่วมมือจากประชาชน ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบายในระดับชุมชน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นภาพให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า กระบวนการนำนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติของประเทศไทยมีปัจจัยอะไรบ้างที่เอื้อให้เกิดความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการขับเคลื่อนภารกิจต่าง ๆ และพฤติกรรมในการทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐจะส่งต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินงานด้านยาเสพติดอย่างไร รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองไทยกับปัญหาหรืออุปสรรคในการนำนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติ ดังที่ได้แสดงไว้ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ตัวแบบความสำเร็จผสมกับความล้มเหลวของการนำนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติ

สรุป

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ สามารถสรุปในภาพรวมได้ว่าการนำนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศไทยไปปฏิบัติในช่วงปี พ.ศ. 2546-2567 ยังคงเผชิญกับความท้าทายอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐในทุกระดับ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่บั่นทอนประสิทธิภาพของนโยบายและกระบวนการยุติธรรมอย่างมีนัยสำคัญ ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงในระดับบุคคล หากแต่เชื่อมโยงกับโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ กฎหมาย สังคม วัฒนธรรม และระบบราชการที่มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจและขาดการตรวจสอบอย่างจริงจัง การขับเคลื่อนนโยบายยังคงถูกครอบงำด้วยวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอุปถัมภ์และเป้าหมายทางการเมืองระยะสั้น ซึ่งทำให้การออกแบบและดำเนินนโยบายขาดความต่อเนื่องและไม่สอดคล้องกับบริบทที่ซับซ้อนของปัญหาเสพติดในระดับพื้นที่ แม้จะมีความพยายามในการปรับปรุงกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติยังคงพบข้อจำกัดทั้งในด้านทรัพยากร ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ซึ่งการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทย จะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ หากไม่มีการปฏิรูประบบราชการ การเมือง และกระบวนการยุติธรรมควบคู่กับการปลูกฝังค่านิยมด้านความซื่อสัตย์สุจริตให้กับผู้ปฏิบัติงานภาครัฐ รวมถึงการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญ 6 ด้านที่เอื้อต่อการทุจริตคอร์รัปชัน ได้แก่ ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ กฎหมาย ภูมิศาสตร์ สังคม และทัศนคติของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายเชิงป้องกันสำหรับหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะการสร้างระบบตรวจสอบภายในที่มีประสิทธิภาพ เพิ่มการอบรมจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ และพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำกับดูแลพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ นอกจากนี้ ควรใช้ประโยชน์จากผลวิจัยนี้เพื่อสนับสนุนการปฏิรูปเชิงโครงสร้างขององค์กรบังคับใช้กฎหมายให้มีความเป็นอิสระ โปร่งใส และตรวจสอบได้มากยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาในครั้งนี้ทำให้เห็นภาพรวมของข้อจำกัดที่และชี้ให้เห็นถึงการแทรกแซงของฝ่ายการเมือง ความล่าช้าในกระบวนการราชการ การขาดแคลนทรัพยากร รวมทั้งระบบราชการที่รวมศูนย์และขาดการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งข้อค้นพบเหล่านี้ควรนำไปใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการปรับปรุงกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเฉพาะการกระจายอำนาจให้หน่วยงานในระดับพื้นที่ที่มีความคล่องตัว และการกำหนดบทบาทของฝ่ายการเมืองให้ไม่แทรกแซงกลไกการบริหารจัดการยาเสพติดของภาครัฐมากเกินไป อีกทั้งควรมีการประเมินผลนโยบายอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ตัวชี้วัดที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืนมากกว่าผลลัพธ์ในระยะสั้น เพื่อให้สามารถพัฒนานโยบายที่มีความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย และสามารถขับเคลื่อนได้อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับกระบวนการนำนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐ ปัจจัยที่เอื้อต่อการเกิดการทุจริตคอร์รัปชัน และอุปสรรคทางการเมืองในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐกับความล้มเหลวในการควบคุมการแพร่ระบาดของยาเสพติด ดังนั้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรให้ความสำคัญกับประเด็นต่อไปนี้

2.1 ศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เพื่อวิเคราะห์ว่ารูปแบบวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทุจริตและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หรือไม่

2.2 ศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยเฉพาะในระดับชุมชน เพื่อหาแนวทางสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน

2.3 ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในประเทศอื่นที่มีระบบป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสังเคราะห์แนวทางหรือบทเรียนที่สามารถประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทย

2.4 ควรเน้นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) โดยผสมผสานการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้มุมมองที่ครอบคลุมและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เกษมศานต์ โชติชาครพันธ์. (2561). *โครงการศึกษาและทบทวนบทบาทภารกิจของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.)*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ศูนย์บริการวิชาการ.

จักรี กันธิยะ. (2563). *แนวทางการพัฒนารูปแบบการสืบสวนสอบสวนคดียาเสพติดในลักษณะองค์กร* (ดุชนิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชยันต์ วรธนะภูติ. (2546). *การกำหนดกรอบคิดในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา.

นุชรรัตน์ กาญจนโรจน์. (2547). *การทำสงครามยาเสพติด*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2526). อิทธิพลผลประโยชน์และพฤติกรรมในองค์การตำรวจไทย. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 23(1), 1–26.

ฤทัยทิพย์ จันทรสระแก้ว. (2561). การก่อความไม่สงบโดยอาชญากร: กรณีศึกษาประเทศเม็กซิโก. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 1(1), 55–67.

- วรเดช จันทรศร. (2559). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2550). *นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2561). *รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- Bardach, E. (1980). *A practical guide for policy analysis: The eightfold path to more effective problem solving* (2nd ed.). CQ Press.
- Carter, L. D. (1990). Drug-related corruption of police officers: A contemporary typology. *Journal of Criminal Justice*, 18(2), 85–98.
- Colby, D. (2021). Chaos from order: A network analysis of in-fighting before and after El Chapo's arrest. *Independent Student Projects and Publications*, 1(41), 1–11.
- Dye, T. R. (2002). *Understanding public policy* (10th ed.). Prentice Hall.
- Flamini, A., Jahanshahi, B., & Mohaddes, K. (2021). Illegal drugs and public corruption: Crack based evidence from California. *European Journal of Political Economy*, 69(490), 2–14.
- Hughes, C. E., & Stevens, A. (2010). What can we learn from the Portuguese decriminalization of illicit drugs? *British Journal of Criminology*, 50(6), 999–1022.
- Knapp, C. (1973). *Report of the commission to investigate alleged police corruption*. George Braziller Press.
- Langer, J. H. (1989). A preliminary analysis: Corruption of political, economic, legal and social elements in communities involved in international drug trafficking and its effects on police integrity. In R. H. Ward & R. McCormack (Eds.), *Managing police corruption: International perspectives* (pp. 293–315). Office of International Criminal Justice.
- Pressman, J. L., & Wildavsky, A. (1973). *Implementation*. University of California Press.
- Stinson, P. M., Liederbach, J., Brewer, S. L., Schmalzried, H., Mathna, B. E., & Long, K. L. (2012). *Research brief one-sheet no. 3: Police drug corruption: What are the drugs of choice?*. Bowling Green State University Press.
- Sorg, J. D. (1983). A typology of implementation behaviors of street-level bureaucrats. *Public Studies Review*, 2(3), 391–406.
- Van Meter, D. S., & Van Horn, C. E. (1975). The policy implementation process: A conceptual framework. *Administration and Society*, 6(5), 445–486.
- William, W. (1975). Implementation analysis and assessment. *Policy Analysis*, 1(3), 535–566.